

neen, maar geleiden gelijk nooit één onzer geleiden heeft, onder het drukken of heel zijn existentie als Middelaar van den toorn Gods.

En dat onze Catechismus hier niet antisciet, maar schriftuurlijk spreekt, ziet ge met eigen oog, zoodra ge de orakeltaal van het diepste mysterie in Phil. 2 voor u neemt. Die, in de gestalte Gods zijnde, het geen roef heeft geacht, Gode even gelijk te zijn maar heeft zich zelf vernietigd, de gestalte eens dienstknechts aangenomen hebbende, en is den menschen gelijk geworden. En als mensch in deze zelfvernietiging verschenen, heeft onze Middelaar zich toen nogmaals vernederd door gehoorzaam te worden, om die gehoorzaamheid te volcinden tot in den dood aan het Kruis.

Het Kruis komt niet als een vreemde smart bij het leven van Jezus bij. Het Kruis is slechts het innerste eindpunt van den weg des lijdens, dien hij zelf door zijn menschenwording intrad. Het Kruis is, als we ons zoo mogen uitdrukken, het innerste gevolg van de vleeschwording van het Woord. Het komen van den Zone Gods tot ons geslacht moest in het eind vanzelf op het Kruis van Golgotha uitloopen.

Maar niet bij dit Kruis eerst begon dat lijden. Zijn lijden is niet het lijden van één dag, maar het lijden van heel zijn leven op aarde geweest. En dat lijden kwam op, niet uit wat menschen hem aandeed, maar uit wat hij voor ons menschen deed.

In het mysterie der Goddelijke liefde zelf, dat hij den menschen is gelijk geworden, was geen andere aardse existentie denkbaar dan een existentie in druk en zelfbenauwing, een existentie van den Man van Smarten, een existentie die met het lijden één was.

Voor ons is zelfverloochening de heroieke daad van zelfoverwinning, waardoor we geestelijk winnen aan kracht en iets van het eeuwige leven indrukken. En bij ons kan dit zoo zijn, en is het zoo, omdat boven ons onze God staat, en onze zelfverloochening steeds gevolgd wordt door een onszelf terugvinden, en dan o, roovert rijk terugvinden, in onzen God.

Bij ons is de verloochening van onszelf het prijgeven van een valsche ikheid, die zich tusschen ons en onzen God had geplaatst. Dat ik wil altoos hoog en hooger, tot het zoo hoog wordt, dat het zich als een muur tusschen ons en onzen God verheft. En dan zijn we in ons ik, o, zoo rijk, maar in onzen God, o, zoo arm. Want dan is ons ik ons middenpunt geworden, en hebben we het middenpunt van ons leven, dat alleen in God zijn kan, verloren.

Bij ons is daarom de verloochening van onszelf het met volle geloofskracht neerwerpen van dien muur, die onzen God aan ons oog onttrekt. En als die muur valt, dan is ons valsche ik te niet gedaan, en zien we onzen God weer, en zijn we in de genieting van zielsgemeenschap met onzen God zoo overgelukkig.

Nu kon van zelfverloochening in dien zin bij Jezus geen sprake zijn. In hem was het valsche ik nooit o, gekomen. In hem was nooit anders dan het eeuwige, heilige ik, dat in heilige liefde met zijn God één was. Hij was in de gestalte van Gods. Het middenpunt van zijn existentie lag voor den Zone Gods niet buiten, noch boven Hem, maar Hij droeg het in zich-zelf. Zelfverloochening in den zin, waarin ze ons ten plicht gesteld is, was bij den Zone Gods ondenkbaar.

Daar de Zone Gods mensch, het eeuwige Woord vleesch werd, was geen zelfverloochening, maar zelfvernietiging. Een uitgaan niet uit het lage om tot het hooge op te klimmen, maar een uitgaan uit het hooge, om in het lage zich-zelf te vernederen.

Het was een zelfberoving, een zelfontlediging, een zelfvernietiging. Een verlaten en prijgeven van de heerlijkheid, om ons, in onzen noodstand, tot aan onze ziel te naderen. En daartoe een verankeren in de ellende, die ons onze zonde berokkend had.

Niet een indalen van het Beeld Gods in het creatuur, dat naar dat beeld geschapen was, maar een indringen in de gebroken gestalte van dat creatuurlijke beeld, om er de brokstukken en scherven weer van saam te lezen, en de gelijkens van dit beeld in den mensch te herstellen.

Hij zweeft niet als de heerlijke en heilige over de wateren onder ellende, maar dook er in en dempelt er zich in onder, om uit de diepte dier wateren ons weer op te trekken in het licht.

Hij was niet maar de vriend der menschen, die de melaatschen naderd om hen te reinigen, maar de openbaring der zich-zelf vernietigende liefde, die zelf in onze melaatschheid ingaat, om, als mensch in staat van vernedering ons in onzen staat van vernedering te kunnen aangrijpen en te redden.

Onbewust volbracht, zou dit voor Jezus geen ander lijden met zich hebben gebracht, dan ons onze vernedering ondergaan doet. Maar bij Jezus greep deze zelfvernietiging in klare bewustheid plaats. Willig ging hij er toe over. En toen hij, onzer een geworden, in zijn menschenlijk bewustzijn opwaakte, voelde hij als de Heilige al t' onheilige, waarvan heel ons menschenlijk leven, dat hem omringde, doorwoeld was. Dat onheilige kon hij niet van zich zetten, niet ignoreeren, niet vergeten. Het drong op hem aan uit alle menschenlijk leven, waarmee hij in aanraking kwam. Hij ontwaarde het niet maar in de verte, maar hij voelde het steeds om zich. En toch ontweek hij het niet, maar drong er steeds dieper in. Hoe dieper hij er indrong, hoe meer het hem geestelijk pijn deed. En dit lijden dat de heilige bij elke aanraking met het onheilige ervaart, drong Jezus niet maar, doch hij secht het. Hij dronk het, uit liefde voor het verlorene, van dag tot dag met volle tuigen in. Het verliet hem nooit. Hij vond het terug bij elke ontmoeting, het vervolgde hem bij elke schrede op den weg, waarlangs hij het land doortoog. En op dit onheilige voelde hij, bij alleen in volle mate, altoos het daarop neer dalen van den toorn Gods.

Nooit de zonde, nooit het onheilige als enkel abnormaal levensverschijnsel, maar altoos die zonde, dat onheilige, als de demonische macht, en omdat die macht demonisch was, Gods toorn in zijn heiligheid er tegen ingaande.

En die smart der zonde droeg uw Jezus niet in een staat van menschenlijke verheerlijking, maar in een staat van menschenlijke vernedering. Onsz vleesch, ons bloed had hij aangenomen. Hij verscheen niet als Adam in het paradijs, maar met ons verzonken in onze ellende, om in die ellende ons nabij te komen en ons te kunnen aangrijpen. In verwaakten menschenlijken toestand stond hij tegenover dat ontzettend probleem van zonde en ellende. De heerlijkheid zou wel komen. Op Thabor heeft ze een oogenblik hem doorstraald. Maar al de dagen van zijn leven op aarde heeft hij die heerlijkheid gedurfd, en heeft hij in staat van vernedering dat lijden van het onheilige op zich voelen

aanstormen. Hij heeft er niet maar bij tijden met zijn gedachten zich in verdiept, om 't dan weer te vergeten en adem te halen. Neen, al de dagen van zijn leven op aarde heeft Jezus het van den morgen tot den avond doordolen, en er in zijn nachten met geworsteld. Gethsemane was de bangste openbaring van dit lijden. Maar dit Gethsemane wierp zijn donkere stralen steeds vooruit in heel zijn menschenlijke existentie. Met het hooge zelfbewustzijn: Ik ben de Zone Gods, en met het volkomen besef van het heilige dat in hem heerschte, heeft hij de bange tegenstelling tusschen dat heilige in zich en dat onheilige om zich, al de dagen zijns levens niet maar ingedacht, maar geduld, doorzwoerd en geleden.

De donkere schaduw kwam reeds bij de Kribbe over hem, en is vóór de dagen van zijn Verrijzenis nooit van boven zijn levensweg opgetrokken. De star die achter die donkere wolk blonk, is wel nooit voor hem ondergegaan. De straal van de liefde des Vaders is steeds voor hem door die donkere wolk heengebroken. Maar onder die donkere wolk is Jezus al de dagen zijns levens op de aarde doorgegaan. Hij had zichzelf vernietigd, en steeds zwelde hij zich in zichzelf vernietiging. Een bange smart die hem nooit verliet, noch kon verlaten. Altoos die spanning van de zonde die om hem was, en van den toorn Gods die er op rustte. Een door geen onzer ooit begrepen lijden. Wij zijn er te onheilig voor. En wel een lijden, waaraan hij zich elk oogenblik kon onttrekken. Maar dat juist heeft Jezus niet gewild.

Wel in de bangheid zijner ziele een: Vader, laat desen drinkbeker van mij voorbijgaan! Maar altoos met het beslist der zelfvernietigende berusting: Niet mijn wil, maar Uw geschiede! Een bede, in Gethsemane, dat zijn jongeren het beluisteren konden, hem uit die ziel geerd, maar hoe dikwijls niet reeds vóór in bange nacht of stille eenzaamheid ontworpen aan zijn aangegepen zielsbesef.

Al de dagen zijns levens op deze aarde!

Amsterdam, 20 Maart 1908.

Het slot van het rapport der Bolswardsche classis luidt aldus:

Inderdaad kan niet worden ontkend, dat, indien de inwendige roeping voor de rechte bediening van het Woord noodzakelijk is, de kerk zich, voorzover dit in haar vermogen is, heeft te vergewissen, dat deze inwendige roeping bij hare Dienaren aanwezig is. Het gezegde van Calvijns, dat de kerk hiervan niet getuigen kan, strijdt hiermede niet, doch berust slechts op den algemeenen regel, dat de kerk over het innerlijke niet oordeelt; maar deze regel wijkt immers niet zeggend, dat de kerk zich van alle onderzoek naar en oordeel over geestelijke dingen onthoudt, maar alleen, dat de kerk hierover slechts oordeelt, voor zover zij dit kan, d.i. naar belijdenis en wandel. Zoo geschiedt het bij de toelating tot het heilig avondmaal, zoo is daarom ook de goede regel bij de toelating tot den dienst des Woords.

Inderdaad wordt deze regel dan ook in onze kerken gevolgd: volgens de boven gegeven verklaring wordt in de eerste vraag van het bevestigingsformulier, het getuigenis van den persoon zelf aangaande deze inwendige roeping gevraagd; en wat den wandel aangaat, moet voor het preparatoir examen een testimonium aangaande de academische loopbaan van den examinandus aanwezig zijn, waarin in den regel ook voorkomt een zinnede als deze: „dat hij bijeen kan heft gegeven“ (natuurlijk door zijn wandel), „van den ernst zijner begeerte om tot de bediening des Woords te mogen komen“.

Uit het voorgaande blijkt dus, dat ook zonder een opzettelijk onderzoek naar bovenbedoelde beweegredenen, onze kerken zich, voorzover zij dit kunnen, dat is uit belijdenis en wandel, vergewissen aangaande het al of niet aanwezig zijn eener inwendige roeping. Dit sluit echter noch de vraag niet uit, of het ook wenschelijk kan zijn, dit onderzoek eenigermate uit te breiden.

Op die vraag nu meent Uwe commissie toe stemmend te moeten antwoorden. Al moet ongetwijfeld met Voetius worden erkend, dat in genoemde eerste vraag het onderzoek naar de inwendige roeping ligt opgesloten, de mogelijkheid moet worden toegegeven, dat er personen kunnen zijn, die, door oppervlakkige lezing, dit in die vraag niet vinden. Men mag hierbij met name het oog niet sluiten voor het gevaar van formalisme, waardoor kerken, die in een vrij geregelde toestand leven, lichtelijk worden bedreigd; m. a. w. voor dit gevaar, dat sommigen zullen gaan meenen, dat, indien in uitwendigen formelen zin alles goed loopt, ook alle dingen in orde zijn; en dat dus ook, zoo iemand op uitwendig wettige wijze eene roeping ontving, dit voldoende bewijs is dat hij van Godselven tot dezen Dienst is geroepen. Hierom scheen het Uwe commissie wenschelijk, het onderzoek naar de inwendige roeping eenigermate aan te vullen.

Alleen moet men dan wel verstaan, met welke bedoeling dit geschiedt. De bedoeling kan en mag niet zijn, te onderzoeken of iemand op recht is in wat hij belijdt, door b.v. een verslag te vragen, hoe hij er toe kwam naar den Dienst te staan enz. en dan te gaan keuren, of dit alles het rechte en ware is; dit zou zijn een willen oordeelen over het innerlijke en zou of tot niets of tot grensloze willekeur leiden. De bedoeling mag oek wesen om tot meerdere zekerheid het onderzoek naar de inwendige roeping zoodanig aan te vullen, dat het gevaar voor misverstand tot een minimum worde herleid. Uwe commissie stelt daarom voor, eene door de Classis vastgestelde vraag te doen, die met een enkel „ja“ kan worden beantwoord, daar zoo alleen alle willekeur en alle pogen om over het verborgene te oordeelen, wordt afgesneden, en zoo tevens, mits de vraag duidelijk zij, de Classis in dezen al die zekerheid verkrijgt, die zij ooit kan hebben.

De kwestie, hoe zulk een vraag zou moeten luiden, wordt beantwoord door een onderzoek naar het wesen en de openbaringen der inwendige roeping zelve. Volgens Voetius wordt deze gekend aan een standvastigen aandrang en begeerte om Christus in dit werk te dienen, stielten te winnen en tot Christus en de zaligheid toe te brengen, wat dan staat tegenover alle zoeken van het ambt uit vleeschelijke overwegingen. In aansluiting hieraan zou men bedoelde vraag aldus kunnen formuleren: „Is het Uwe ernstige begeerte, Christus in het Woord te dienen, en alsoo Zijne gemeente te bouwen en de eere Gods te bevorderen?“ Deze vraag zou dan zijn te stellen bij het preparatoir examen in aansluiting aan het besluit van de Arabnische Synode. Het ligt trouwens in den aard der zaak, bij het preparatoir examen, waar de candidaat zijne begeerte toont om tot den Dienst te worden toegelaten, aarzelds te onderzoeken, of deze begeerte uit de rechte motieven opkomt. Ten slotte zou het wenschelijk zijn, den examinaudus van te voren kennis te

geven, dat deze vraag hem zal worden gesteld, opdat hij gelegenheid hebbe, ze van te voren te overleggen en zich op het antwoord voor te bereiden.

Het resultaat van het voorafgaande wat Uwe commissie saam in het volgende voorstelt: „De Classis Bolsward der Gereformeerde Kerken, vergaderd te Bolsward den 20 November 1907, besluit:

10. Dat voortaan bij het preparatoir examen aan den examinandus de vraag zal worden gesteld: „Is het Uwe ernstige begeerte, Christus in het Woord te dienen, en alsoo Zijne gemeente te bouwen en de eere Gods te bevorderen“.

20. Dat aan deputaten ad examina wordt opgedragen, den examinandus minstens 14 dagen vóór het examen mede te deelen, dat deze vraag hem zal worden gesteld“.

En hiermede, eervolde vergadering, meent Uwe commissie hare opdracht te hebben vervuld. Zij hoopt eene oplossing te hebben aan geboden, die U aannemelijk sal kunnen schijnen en, indien dit ook niet, dan althans U al die inlichtingen te hebben verstrekt, die U voor het nemen eener beslissing in deze zaak noodig zullen zijn.

Het vraagstuk, dat hier aan de orde is gesteld, is zeer zeker van hoog belang.

Dat de uitwendige (kerkelijke) roeping ook gepaard moet gaan met een inwendige roeping, is volkomen terecht door onze beste theologen vastgehouden, ook al hebben ze er steeds tegen gewaarschuwd, om die „inwendige roeping“ niet te beschouwen als een soort hoorbare stem uit den hemel, of te laten saamvallen met de bekeering. De bekeering kan de inwendige roeping niet zijn, omdat dan alle bekeerden tot het ambt zouden geroepen wesen. En de hoorbare stem uit den hemel behoort tot de bediening der wonderen, die voorbij is gegaan. Volkomen terecht stelt daarom het rapport, dat die inwendige roeping, hoe moeilijk ze ook in formulering te brengen valt, in hoofdzaak daaruit blijkt moet, of iemand van zijn jeugd af een werkelijke begeerte in zijn hart gevoeld heeft, om God den Heere in het ambt te dienen. Zeer zeker is die begeerte niet altijd een bewijs voor de waarachtigheid dezer roeping. Wanneer God duidelijk toont, dat de middelen en wegen om deze begeerte te vervullen, ontbreken, dan ligt daarin wel een vingervijzing, dat die begeerte niet door God gewerkt is. Ze kan ook uit ons eigen hart voortkomen, en te zeker kan men daarop dus niet afgaan. Maar wanneer de innerlijke begeerte der ziel en de uiterlijke middelen overeenstemmen, dan ligt daarin zeker wel een aanwijzing voor het eigen hart, dat God de Heere tot het ambt ons geroepen heeft.

Dat op dit mystieke element nadruk wordt gelegd in dit rapport, achten we daarom een uitnemende zaak. Al is het gevaar in onze dagen niet zoo heel groot, dat jonge mannen het predikambt begeeren zullen om eer of geldgewin, toch kunnen er motieven genoeg wesen, die de studie der theologie doen kiezen, zonder dat de innerlijke roeping aanwezig is. Begeerte van de ouders, gemakkelijker om kerkelijke beurzen te krijgen enz., kunnen er toe leiden, dat een jonge man zich voor het ambt voorbereidt, om wat elk heiliger motief ontbreekt. En al is het natuurlijk mogelijk, dat op later leeftijd die heiliger aandrif nog komen kan, toch dreigt de Kerk steeds het gevaar, dat ze ambtsdragers zal krijgen, bij wie de heilige bezieling ontbreekt, en die hun ambt alleen als een broodwinning opvatten.

In hoeverre de Kerk zelve hiertegen maatregelen kan nemen, bespreken we een volgend maal.

Artikel XXXVI.

VII (Slot).

De uiteenzetting, van wat onze vaders met Artikel XXXVI bedoeld hebben, is hiermede ten einde gebracht.

Waarschijnlijk hebben de Gereformeerde Kerk en Hollandia gewacht, totdat we aan het einde onzer bespreking waren, voordat ze ons antwoord gaven op de door ons gestelde vraag, of ze metterdaad met de opvatting onzer vaders het eens zijn?

Mogen we thans in bescheidenheid op een antwoord aandringen?

Is onze historische voorstelling onjuist, dan zal het zeker niet veel moeite kosten, dit met historische actestukken aan te toonen. Kan men dit niet, blijkt daaruit, dat onze voorstelling wel juist was, dan dient ook klare wijzen te worden geschonken, of men de Overheidsstaak zóó opvat, als onze vaders dit gedaan hebben en Artikel XXXVI in dien zin handhaven wil.

Zoo ja, dan hebben we volen eerbied voor hun critiek op onze „afwijking“ van het standpunt onzer vaders. Zij zijn dan de „getrouwen“, wij de „afgeweken“. En al schijnt het ons ondenkbaar, dat de historie zich ooit repeteeren zou en de Overheid in ons land terug zou keeren, tot wat onherroepelijk tot het verleden behoort, het eersaluut weigert men niet aan de garde „qui meurt, mais ne se rend pas.“

Erkent men echter, dat deze repristatie een onmogelijkheid is; oordeelt men, dat de verhoudingen in het volksleven zoo geheel gewijzigd zijn, dat aan zulk een Overheidsroeping niet meer te denken valt; wil men een geheel andere oplossing van dit vraagstuk voor onzen tijd, laat men dan ook het verwijt van „ontrouw“ niet langer tegen ons inbrengen en zich-zelf voorstellen als de eenigen, die nog trouw aan het standpunt onzer vaders zijn.

Of op den duur Artikel XXXVI niet zal gewijzigd moeten worden om nog klaarder uit te drukken, wat de roeping der Overheid tegenover de Kerk is, is een vraag, die aan de toekomst kan worden overgelaten. Wat we ten slotte alleen nog wilden duidelijk maken, is, waarom dit Artikel, mits losge maakt van de opvatting onzer vaders, metterdaad een roeping der Overheid uitsprekt, waarmede ook wij nog van harte instemmen.

Artikel XXXVI onzer Belijdenis is ontstaan door de worsteling met het Anabaptisme. Dat Anabaptisme met zijn zondig dualisme maakte een absolute scheiding tusschen natuur en genade, tusschen het wereldlijke en het geestelijke, tusschen de Overheid en de Kerk. De Overheid was een wereldsche instelling, die gelijk al wat tot de wereld behoorde, in het booze lag. Een goed christen mocht met de Overheid niets te maken hebben en zelfs geen Overheidsambt bekleeden. Met de Kerk had de Overheid zich dan ook niet in te laten; de taak der Overheid tegenover de Kerk was bloot negatief; de Overheid had ten opzichte van de Kerk niets te doen.

Daartegenover wordt nu in Artikel XXXVI beleden, vooreerst, dat de Overheid niet een menschenlijk instituut is, maar door God is ingesteld; dat de Overheid al haar macht en gezag aan God ontleent en Gods Dienaresse is. En in de tweede plaats, dat de Overheid, omdat ze Gods Dienaresse op aarde is, wel degelijk een positieve taak heeft tegenover de Kerk, omdat ze de Kerk als instelling van Christus met eerbied en liefde te bejegenen, te beschermen en te handhaven heeft.

De Kerk van Christus schuilt toch niet alleen in het geestelijke weg, maar heeft ook een zichtbaren bestaansvorm, ze treedt op in het volksleven, ze heeft een eigen organisatie in de maatschappij, ze houdt publieke godsdienstvereenigingen, ze heeft haar eigen bezittingen. Vandaar dat de Kerk wel met de Overheid in aanraking moet komen. De Overheid heeft toch de rechtsorde te handhaven, ze heeft voor de publieke veiligheid te zorgen, ze heeft de pestas architectonica om de verschillende rechtsverhoudingen te regelen. Ze heeft dit te doen voor het huwelijk, het gezin, de school, den arbeid, enz., en ze heeft dat ook te doen ten opzichte van de Kerk.

De Overheid heeft dat te doen door het publiek recht der Kerk te erkennen; ze mag in haar wetgeving de Kerk niet dwingen zich als een gewoon menschenlijke vereeniging aan te dienen; ze mag de Kerk niet onderwerpen aan een juk, dat haar niet voegt. Zal de Kerk, als instelling van Christus, zich vrij en onbelemmerd in het volksleven kunnen ontwikkelen, dan moet de Overheid de Kerk in de eigenaardigheid van haar bestaanswijze eeren. Dat is de goddelijke roeping der Overheid tegenover de Kerk. En wat thans in Frankrijk geschiedt, waar de Overheid de Kerk dwingt wel zich als culturele vereeniging aan te dienen, haar beroof van haar wettig goed, en haar veroort en onderdrukt, is lijnrecht in strijd met wat naar Gods Woord de Overheid voor de Kerk schuldig is te doen.

Van een absolute scheiding tusschen Overheid en Kerk, zooals vroeger het anabaptisme dit wilde, en gelijk dit thans door het radicalisme gedreven wordt, willen ook wij daarom niets weten. Want zulk een scheiding komt feitelijk neer op een onderdrukken van de Kerk. Als Gods dienaresse heeft de Overheid de roeping, de Kerk juist te beschermen, haar te erkennen en voor haar veiligheid te waken. Mits deze bescherming altoos diene om de Kerk in haar zelfstandigheid en eigenaardigheid te handhaven, en nooit een middel worde, om de Kerk door die bescherming toch weer van de Overheid afhankelijk te maken, en aan haar wil te onderwerpen. Hoe vollediger de Overheid de zelfstandigheid der Kerk erkent, hoe beter ze voor de Kerk zorgt.

In dien zin opgevat, hebben we tegen Artikel XXXVI niet alleen geen bezwaar, maar beamen we het zelfs van harte. Met onze vaders veroordeelen we daarin het wederdoopersche standpunt, en met hen belijden we, dat de Overheid wel een roeping heeft tegenover de Kerk, namelijk de roeping om de Kerk te beschermen.

Alleen we verschillen van onze vaders in de manier en wijze, waarop die bescherming moet plaats vinden. We gelooven niet, dat de Overheid naar Gods Woord nog het jus reformandi heeft en de Kerk tot reformatie moet brengen. We gelooven niet, dat de Overheid het Koninkrijk van Christus heeft te bevorderen door de Kerk van Rome ten gronde te richten en de paapche superstitien te verbieden. We gelooven niet, dat de Overheid bij plakkaaten heeft te gelasten, dat overal het zuivere evangelie zal worden gepredikt, en alle verkondigers van valsche leerding in de publieke Kerk heeft af te zetten. We gelooven niet, dat de Overheid geroepen is, één Kerk als de ware te erkennen en door rechtstreekschen of zijdelingschen dwang hare onderdanen heeft te dwingen zich bij die Kerk te voegen of straffe van anders hun publieke rechten te verliezen en als „houthakkers en waterputters“ te worden behandeld. We gelooven niet, dat dit de wille Gods is, omdat de Schrift onder de Nieuw-testamentische bediening die roeping aan de Overheid niet toekent en omdat de ervaring van eeuwen geleerd heeft, dat deze schijnbare bescherming altijd uitloopt op een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zoveel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet uit de Schrift. Het is een knoeting van de Kerk onder de Overheid.

practijk geleid heeft, weet men uit de historie onzer vaderlandsche Kerk. Na 1619 kon geen generale Synode meer saamkomen, hoe broodnoodig dit ook was om de ketterij tegen te gaan, aangezien de Overheid het niet wilde. Zoo blijkt, hoe die overheid bescherming, gelijk onze vaders die opwatten, tot onherstelbare schade voor de Kerk is geweest. Ze heeft de Kerk steeds aan banden gelegd. Heel de historie onzer Kerk is één lange lijdensgeschiedenis geweest, waarbinnen als opschrift kon staan: wat de overheid bescherming de Kerk aan geestelijke schade is komen te staan.

Onze vaders zelf hebben dat ook wel gevoeld. Zoodra de Overheid van haar macht weer gebruik maakte, en in de rechten der Kerk ingreep, wisten ze beslist en fier genoeg voor de zelfstandigheid der Kerk op te komen. En als de Overheid zich dan bij die inmenging telkens beriep op het Oude Testament en op de macht die Calvijns te Genève aan de Overheid in kerkelijke zaken had toegekend, en daarmede schijnbaar als handhaafer van het eent-schriftuurlijke en echt-Calvinistische beginsel optrad, dan gingen onze vaders daarvoor niet uit den weg, maar wisten ze met klem van redenen de Overheid wel duidelijk te maken, dat het Oude Testament hier geen regel kan zijn, en dat in de Kerk niet de Overheid, maar alleen Christus als Koning te zeggen had.

Zoo worstelden feitelijk bij onze vaders zelf deze twee beginselen tegen elkander, die, hoe ze ook getracht hebben die beide te verzoenen, metterdaad onverzoenlijk zijn. Het jus reformandi kenden ze aan de Overheid toe, en zoolang de Overheid daarvan gebruik maakte om paapche priesters te ontslaan uit den dienst der Kerk en daarvoor in de plaats Gereformeerde predikanten aan te stellen, juichten ze dit toe. Maar als dezelfde Overheid, formeel met hetzelfde recht, Gereformeerde predikanten afzette en ze door Arminiaansche vervangde, dan heidende diezelfde vaders staande, niet, dat de Overheid een verkeerd gebruik maakte van haar macht, maar dat de Overheid geen recht had om predikanten aan te stellen of af te zetten, want dat dit alleen aan de Kerk zelve toekam.

Geleerd door de les der historie, handhaven we het echt Gereformerd beginsel, wijl aan de Schrift ontleend, van de zelfstandigheid en vrijheid der Kerk. Dat is voor ons de absolute maatstaf, waaraan alle bescherming der Overheid moet beoordeeld worden. En elke bescherming, hulp of steun der Overheid, die hoe of op wat manier ook, aan de vrijheid der Kerk zou te kort doen, wijzen we daarom onverbiddelijk af. Voor ons is de vrijheid en zelfstandigheid der Kerk het eerste en het hoogste goed, en de bescherming der Overheid mag nooit anders dienen, dan om de Kerk bij die vrijheid te bewaren en te handhaven.

In dien zin belijden ook wij, dat de Overheid de hand heeft te houden of te handhaven heeft den heiligen Kerkdienst, het Koninkrijk van Christus heeft te bevorderen en het Evangelie overal heeft te doen prediken. Al zouden we tot wering van misverstand wellicht andere woorden hebben gekozen en althans beslistere oogenblikken willen uitdrukken, dat de Overheid hierbij nooit inbreuk mag maken op de vrijheid der Kerk, toch kunnen ze, mits in Schriftuurlijken zin verstaan, voor ons geen bezwaar opleveren. De Overheid heeft metterdaad den Kerkdienst te beschermen, en ze doet dat ook thans nog door al wat dien dienst storen of verhinderen kan, bij de wet te verbieden en te straffen. Ze heeft het Koninkrijk van Christus te doen vorderen, door de prediking van het Evangelie ongestoord en onverlet te laten voortgaan. En ze heeft overal het Evangelie te doen prediken, niet door zelf de predikers aan te stellen, wat naar Gods Woord en de Belijdenis haar niet toekomt, maar door overal, waar die prediking nog niet plaats vindt, zooals in onze koloniën, de zending te beschermen, te steunen en te helpen. Een Overheid, die moekten sticht voor de Mohamedanen, maar aan de zendingen der Christelijke Kerk slechts noodde vergunt het Evangelie te prediken onder de heidenden, doet juist het omgekeerde van wat de Christelijke Overheid naar Artikel XXXVI schuldig is te doen.

Natuurlijk is met deze enkele aanduidingen volstrekt niet de gehele taak des Overheids tegenover de Kerk volledig uitgedrukt; maar we wilden door deze enkele voorbeelden althans duidelijk maken, waarom ons in welken zin we Artikel XXXVI, zooals het thans luidt, meenen te kunnen handhaven.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der